

Радченко О. П., к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І.І. Мечнікова

Шавалик О. І.

Львівський національний аграрний університет

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕДУМОВ ЕФЕКТИВНОГО ПРОЦЕСУ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Основними причинами глибокої економічної кризи в Україні є відсутність моделі трансформації економіки на ринкових засадах, яка б відповідала специфіці нашого суспільства, а також відсутність надійної системи економічної безпеки, яка б сприяла створенню самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої економіки та забезпечила б її захист від зовнішніх і внутрішніх деструктивних впливів.

Головною метою стратегії України є забезпечення такого економічного розвитку, при якому можливо було б створити умови для розвитку соціально-економічних інтересів громадян, забезпечення макроекономічної стабілізації, зберігання цілісності держави, що й забезпечить її економічну незалежність.

Реформаторські сили, які впроваджують соціально-економічні перетворення в нашій країні, намагаються переконати громадськість, що сьогодні триває перехід до соціальної ринкової економіки, проте залишається невирішеним ключове питання, що постає як найважливіше для суспільного розвитку: необґрунтована диференціація населення в одержанні результатів виробництва, першопричиною якої є патологічна форма власності на засоби виробництва. Незважаючи на наявність необхідних загальних соціальних перетворень для нормального функціонування економічної системи, економічних ресурсів і потреб населення, економічне життя в країні деградує. Погіршуються макроекономічні показники, триває зубожіння абсолютної більшості громадян. Про це свідчить і невизначеність конкретних перспектив розвитку українського суспільства [2].

Трансформація соціальної структури українського суспільства носить глибокий, ґрунтовний характер. Зруйновано стару структуру, середній клас, взагалі чіткі межі між класами, виникли нові соціальні утворення. Оновився характер і набула глобальних масштабів поляризація суспільства. Оскільки найшвидкішими, найінтенсивнішими стали переміщення низхідного плану, суспільство виявилось розколотим на дві частини: вищі верстви, які відрізняються великими прибутками та привілеями, та всі інші соціально незахищені та малозабезпечені [1].

Як наслідок, держава опинилась в таких умовах, коли соціальної підтримки потребує більша частина населення. Становище ускладнюється тим, що процес стратифікації сам по собі складний та суперечливий. Поляризація перехрещується з розмиттям меж, швидкістю трансформації структури, з повільним становленням нових соціальних утворень. Більшість груп не мають чітко визначеної форми класу, це - класоподібні маргінальні утворення. Розмитість, невизначеність соціальної структури знижують можливості ефективного управління суспільством та впровадження адекватних заходів соціальної політики [1].

Ефективна соціальна політика безпосередньо впливає не тільки на розвиток виробництва, але й на трансформацію системи соціально-економічних відносин даного суспільства. Саме процес формування "людського капіталу", забезпечує характер економічних відносин між основними суб'єктами

суспільного виробництва, викликає до життя якісно нове для ринкової економіки явище, як соціальна відповідальність бізнесу, фірми, підприємця трансформує систему інтересів, мотивації до праці.

В Україні принцип соціальної рівноваги має реалізуватися через створення правил ринкової поведінки, які б враховували соціальні цінності, ставили колективні інтереси попереду особистих, а головним інструментом такого втручання має бути система регулювання соціально-економічних процесів, що забезпечує ефективне використання цих правил в інтересах більшості [1].

У сучасних умовах лише держава може регулювати соціальний розвиток суспільства, оскільки бізнес поки що слабо задіяний у реалізації соціальної політики, вирішенні соціальних протиріч, підтримці необхідного балансу стратегічних і тактичних суспільних інтересів, а іноді діє всупереч цим інтересам. Поглиблення соціальної нерівності веде до руйнівних наслідків, оскільки економіка не може ефективно функціонувати ні як виробнича, ні як споживаюча система [1].

Отже, сучасна соціальна політика приречена на невдачу без кардинальної трансформації всієї системи державної влади, яка має бути ефективною, збалансованою, відповідальною перед народом. Проте зростання тіньової економіки, криміналізація та корумпованість влади досягає в Україні таких масштабів, що загрожують національній безпеці [1].

Таким чином, на сучасному етапі до основних тенденцій трансформації соціальної структури українського суспільства можна віднести подальше поглиблення соціальної нерівності за всіма показниками (економічними, політичними, соціальними) та маргіналізацію значної частини населення, що несе в собі зростання напруженості в суспільстві. З одного боку, соціальна нерівність є результатом сформованої за останні роки системи розподілу доходів, доступу до економічних, політичних, соціальних ресурсів, з іншого - результатом державної політики. Подальший розвиток стратифікаційних процесів в українському суспільстві залежатиме від швидкості економічного та політичного реформування, від зміни державної ідеології, яка підмінена сьогодні інтересами вузького кола людей [1].

Тобто на сучасному етапі для економіки України навіть за сприятливих умов освоєння інноваційної моделі економічного зростання передбачається рух за напрямом старого індустріалізму, а не трансформаційний перехід до постіндустріальної цивілізації, а отже, соціалізація економіки, що формує умови для розвитку духовного й розумового потенціалу народу разом зі зростанням

його добробуту, постає проблема подолання економічної кризи та трансформаційного переходу до нової цивілізації, до якої стрімко прямує західний світ, спираючись на базові християнські цінності: Істину, Правду, Милосердя, Добробут, що стали основою моралі, культури та економічного поступу. І тут на перше місце можна поставити мету вільного розвитку суспільства, що є запорукою від хибних шляхів українського суспільства до нової диктатури або поновлення унітарної централізованої держави з поєднанням державної економіки та надмірно керованого державою "ринку" [2].

Отже, у формуванні та розвитку соціальних взаємин та системи соціального захисту значне місце належить державі, орієнтованій не на інтереси фінансово-промислових олігархів, а на збереження людського капіталу), розвиток соціального капіталу, підтримку законодавчою та виконавчою владою формування такого соціального інституту, яким є середній клас, що має стати активним складником продуктивних сил країни з притаманними йому здатністю до самоорганізації, мобільністю в обстоюванні власних інтересів і застосуванням з цією метою цивілізованих форм тиску. Такі структуро-утворювальні функції середнього класу в суспільстві можуть бути реалізованими лише за умови його чисельності (майже 60 %) [2].

Таким чином, сьогодні в Україні вдосконалення соціальної державної політики потребують не тільки бідні верстви населення, до якого належать і всі висококваліфіковані працівники та науковці, але й ті, що потенційно можуть стати середнім класом. Отже, нехтування принципів соціальної справедливості, допущене в Україні, потребує налагодженої спільної діяльності законодавчої, виконавчої влади разом із залученням усіх суспільних сил на основі дотримання демократичних норм, що, із забезпеченням соціальної рівноваги в суспільстві, повинно сприяти новій якості економічного розвитку [2].

Бібліографічний опис літературних джерел

1. Давидюк О. О. Соціальна політика в умовах поглиблення соціальної нерівності в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=133:2010-12-08-15-45-36&catid=29:2010-06-15-18-48-34&Itemid=35.
2. Соціальна економіка : навч. посіб. / О. О. Беляєв, М. І. Діба, В. І. Кириленко та ін.. - К. : КНЕУ, 2005. - 196 с.